

BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKA DARSIDA XALQARO BAHOLASH DASTURLARI

Urganch Davlat Universiteti Pedagogika fakulteti
“Boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedrası
o'qituvchisi Shixnazar Otaboyev
Urganch Davlat Universiteti Pedagogika fakulteti
3-kurs talabasi Fazilat O'razbayeva

Anotatsiya: Ushbu maqolada xalqaro baholash dasturlaridan matematika darslarida foydalanib o'quvchilarning bilim salohiyatini oshirish masalasi qaralgan.

Kalit so'zlar: xalqaro baholash dasturlari, PISA, TIMMS, TALIS, bilim, misollar va masalalari.

Boshlang'ich sinflarda matematika darslarida dars sifatini yaxshilash, jahon standartlariga javob bera oladigan bilimli, raqobatlasha oladigan o'quvchilarni tarbiyalash bugungi kunning yetakchi vazifalaridan biri hisoblanadi. Bu borada xorij tajribasiga murojaat qilish asosiy omillardan biri bo'lib xizmat qiladi. Ta'lim sifati va samaradorligini oshirish yo'lida xorijiy ilg'or tajribalarni o'rganish, xalqaro standartlar talablarining joriy etilishi muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston Respublikasida ham "Xalq ta'lim tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-dekabrda 997-sonli qarori imzolanib, uni amalga oshirish borasida chora-tadbirlar ko'rish kuchayib bormoqda. Xalqaro tadqiqotlar quyidagi xalqaro baholash dasturlari bo'yicha olib boriladi:

1. Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS) – 4 va 8-sinf o'quvchilarining matematika va tabiiy yo'nalishdagi fanlardan o'zlashtirish darajasini baholash uchun.

2. The Programme for International Student Assessment (PISA) – 15 yoshli o'quvchilarning o'qish, matematika va tabiiy yo'nalishdagi fanlardan savodxonlik darajasini baholash uchun.

3. The Teaching and Learning International Survey (TALIS) – rahbar va pedagog kadrlarning umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'qitish va ta'lim olish muhitini hamda o'qituvchilarning ish sharoitlarini o'rganish uchun.

Matematika sohasida ham xorij tajribalarini tadqiq etish ishlari jadal ravishda olib borilmoqda. O'quvchilardagi matematik savodxonlik ni oshirish va uni xalqaro tadqiqotlar yordamida baholash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Matematik savodxonlikni baholash uchun TIMMS xalqaro baholash dasturini keltirishimiz mumkin. Ushbu tadqiqot turli davlatlardagi 4- va 8-sinf o'quvchilarining

matematika va tabiiy fanlar bo‘yicha egallagan bilim darajasi va sifatini solishtirish hamda milliy ta‘lim tizimidagi farqlarni aniqlashga yordam beradi. Qo‘shimcha ravishda maktablarda matematika va tabiiy fanlar bo‘yicha berilayotgan ta‘lim mazmuni, o‘quv jarayoni, o‘quv muassasi imkoniyati o‘qituvchilar salohiyati, o‘quvchilarning oilalari bilan bog‘liq omillar o‘rganiladi.

Darslarda xorij tajribasini qo‘llash, olingan bilimlarni xalqaro baholash dasturlari orqali baholash uchun tayyorgarlik ham o‘qituvchidan ham o‘quvchilardan katta mehnatni talab etadi. Avvalo, o‘qituvchi o‘zi o‘rganib xalqaro standartga javob bera oladigan chuqur bilimga ega bo‘lishi zarur. Yaxshi bilimga ega bo‘lgan o‘qituvchigina bilimli o‘quvchilarni tarbiyalay oladi. O‘quvchilarda xorijiy standartga muvofiqlashgan bilim shakllantirish uchun birinchi o‘rinda sinfdagi o‘quvchilarning o‘zlashtirish darajasini nisbatan tenglashtirib olish maqsadga muvofiq. Keyingi o‘rinda esa darsning 10-15 daqiqasini xorij tajribalari bilan tanishish, o‘rganishga ajratish ancha samara beradi. Yangi mavzu o‘tib bo‘lingandan so‘ng ozgina vaqtni jahon standartlariga javob bera oladigan topshiriqlarni yechishga ajratish ularda turli ko‘nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi. O‘quvchilar ham mavzuni mustahkamlashadi, ham xorijiy bilim va malakaga ega bo‘lishadi. O‘quvchilarning muntazam shug‘ullanishi natijasida ularda talabga javob bera oladigan bilim shakllanadi va shunda xalqaro baholash dasturlari yordamida ularning bilimlarini baholash imkoniyati bo‘ladi. Shuni inobatga olgan holda maktablarda o‘tiladigan dars jarayonlarini nazoratga olish bunday ishlarining muntazam olib borilishi darajasini yanada yuqori bo‘lishiga turtki bo‘ladi. Bundan tashqari darsliklardagi misol va masalalar ustida ishlash, ularni jahon talablariga mos va muvofiq keladigan tarzda qayta ishlash xalqaro baholashda, albatta, o‘z samarasini beradi. Misollarni oddiy misol tarzida yechish bilan cheklanib qolmaslik, aksincha ularda ham o‘quvchini o‘ylantiradigan usullarni yaratish mumkin. Ayniqsa, masalalar bilan ko‘proq ishlash kerak. Boshlang‘ich sinf matematika darslaridanoq masala, ayniqsa, mantiqiy masala, ijodiy masalalarga katta e‘tibor qaratish kerak. Masala o‘quvchilardagi o‘ylash, fikr-

lashni ancha rivojlantiradi. Mantiqiy masalalar esa o‘quvchilarning matematik fikrlashini yanada o‘stiradi. Masalalarni yechishda, tushuntirishda ham xorij tajribasini qo‘llash qiyinroq masalalarni yechish jarayonida tushunishdagi muammolar, xatolar yuzaga kelishini kamaytiradi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, o‘quvchilar bilan ko‘proq shug‘ullanish o‘zining ko‘zlangan natijasini beradi. Ulardagi matematik savodxonlikni xorij talablariga mos keladigan darajada shakllantirish xalqaro baholash dasturlariga javob bera oladigan o‘quvchilarni yuzaga keltiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xalqaro tadqiqotlarda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘qish savodxonligini baholash. (Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari, metodistlar va soha mutaxassislari uchun metodik qo‘llanma) «Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi Bosh tahririyati. Toshkent–2019.
2. Xalqaro tadqiqotlarda o‘quvchilarning matematik savodxonligini baholash. (Matematika fani o‘qituvchilari, metodistlari va soha mutaxassislari uchun metodik qo‘llanma) «Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi Bosh tahririyati. Toshkent.–2019.
3. Abdullayeva B.S., Saidova M.J., Dilova N.G. Matematika o‘qitish metodikasi. Darslik.2021, 300 b.
4. Saidova M.J. Boshlang‘ich sinf matematika darslarida axborot texnologiyalaridan foydalanish metodikasini takomillashtirish: Ped. fanlari bo‘yicha falsafa doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan diss. Toshkent-2020, 142 b.
5. Saidova M. Educate students by solving textual problems //European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. – 2019. – T. 7. – №. 12.